

Butlletí mensual, portaveu dels escolars catalans.

REDACCIÓ

Carrer Canuda, 4, principal.

ADMINISTRACIÓ

Escudellers blanchs, 8, principal.

BAIXADA Á L'AVENCH
DE MARSÁ (1)

Donada la constitució geològica del turonet aquell, arenisca abigarrada en la base y dolomia al cim, ja vaig veure, abans de esser-hi, la poca importància del que anomenaven avench, y dich anomenaven perquè no és tal, sinó una escletxa semblant a les de Bellmunt, de que havem parlat ja. El sondatge no'ns donà més que una trentena de metres; de manera que, si no hagués sigut per no desairar als qui m'havien invitat, y perquè la gentada que s'anava acoblant allí hauria interpretat erroniamment la meua decisió, me n'entorno sense baixar-hi.

Preparàrem les escales y cordes ab no pochs treballs y crits, perquè'm crech que s'havia reunit allí tota la canalla del poble. No sé si aquell dia era dijous o si'l mestre els havia donat festa pera que 'ns vinguessin a veure. Lo cert és que, entre grans y petits, homes, dònnes, capellans y criatures, hi havia potser més de duguescentes persones. Al preguntar per la causa de semblant concurrència, se'm digué que era perquè en el poble se donava una profunditat incommensurable a n'aquell avench, fins al punt de creure que may ningú hi podria baixar.

La descensió se féu ab bastanta dificultat, perquè l'esquerda o avench formava zigzags, y en alguns punts era tan estreta que'l bastó-assiento se m'hi estampa. Una vegada se m'encallà tant fort que vaig tenir de rompre'l a cops de martell. Ja al fons, començo a seguir ab dificultat aquella estreta esquerdia portant l'espelma á la mà, quan veus-aquí que veig aparèixer un troç lluny la lluentor de dos ulls que'm miraven esfereits. Instintivament agafo'l martell de geòlech que duya al cinturó y em poso a la defensiva; però aquells dos punts brillants, veritables estels entre aquella negror, no's movien, mirant-me de fit a fit com si estessin hipnotisats per la meua presència. No deixareu de compendre, senyors, que, per més sang freda que tingui, vaig passar un moment d'engunia. Ja sé que no us pensareu que'm vaig creure fos alguna bruixa; però, sabia jo per ventura de quin animal eren aquells ulls? Sabia si se m'abraonaria y hauria de lluytar ab ell dintre d'aquella escletxa, y a les fosques, y sense esperança de rebre auxili fins al cap d'un bon rato? Gracies á Déu, no arribà aquest cas, que esborrona de sols imaginar-lo; puix, veient que aquells ulls no's movien, ja més asserenat vaig encendre'l magnesi, y al seu resplandor me'n veig un goç dret sobre una roca. La seva actitud era sumament pacífica: aixís és que m'hi vaig

(1) De la conferencia acabada de publicar, *Sota terra*.

acostar procurant amansir-lo; però la bestiola, temerosa, sens dupte, corregué a amagar-se cap a una esquerra, per ont jo no podia passar. Aquesta troballa fou objecte de grans comentaris entre la gent de dalt, resultant, a l'últim, que aquell goç, segons les senyes que vaig donar, era un cadell que feya vint dies que l'havien tirat allí, junt ab la seva mare. Aquesta devia morir del cop, y el seu fill, al sobreviure, no tingué altre remey, pera no morir de gana, que menjar-se'ls restos de la que li havia donat el ser; pera apagar la set ne tenia prou ab les filtracions de les parets. Y allí's quedà aquella pobra bestia, fins que, no tenint res pera menjar, se morís de fam. Aquest cas no és nou, donchs en Martel ne cita varis en la seva obra *Les Abîmes*, que li passaren an ell en avenchs de molta més fondaria.

MOSSÉN N. FONT Y SAGUÉ,

Alumne de la Facultat de Ciències naturals.

CRIMINALOGÍA

La carrera de Medecina, mereix esser calificada ab adjectius que jo no m'atrevesch a donarli, per rahó de que essent jo aspirant a exercirla, tót quant en sa justa alabança pogués dir, semblaria injust elogi y's podrien jutjar les meves paraules, com les sortides de boca d'un enamorat, que sols trova gracies en la qu'estima y vol fer companya seva.

¿Perquè ho dich?—Llegiu y jutjeu, companys, ab quins me lliga, no sols l'afecte fondo d'esser un conreuador més, en l'immens camp de la Ciència, que com terra pedregosa, necessita de molt treball y de seguits esforços, pera que hi grani la llevar llençada, si que també lo combregar ab vosaltres en las santes y nobles idees d'amor á la Patria, que be necessita y es ben digne dels nostres esforços en lliurarla de la seva denigrant condició.

Curar, aliviar o consolar; aquesta es la senyera santa dels que sols alenen per la humanitat vençuda y es aquesta la noble missió, que no trova límits en l'horitzó immens que sos ulls guayten: la que's practica per igual a la capsalera d'un llit ab vius daurats, cortinatges de rica seda y voltada per un aixam de ser-

vidors, com vora del que jeu, gayre be sens que'l cubreixin uns miserables pellingots, voltat de fills volguts que afamats ploren y mostren ja al damunt, les senyals imborrables de la miseria que'ls mata poch a poch.

Curar, aliviar o consolar, es la divisa del que voltat sempre d'invisibles sers que l'amenacen, va fent sa via, vegent sols al devant, l'imatge hermosa de la caritat que li mostra a tota hora, tan sols als que pateixen.

Pero hi ha quelcom més gran que dignifica la professió nostra, alguna cosa més que temps enrera li valgué, sols burles y desprecis. Unes y altres, li han servit d'estímul poderós, pera seguir endavant en el nou camí emprés ab forces gegantines; burles y desprecis que's cambiaren després, en un ¿qui sab! de dubte, y boy juntant les celles, aquells incrèduls, han dirigit sa vista vers el camí que'ls metges senyalaven. Avuy, ja no s'en riuen tant, avuy comensen a esser estudiades les idees de quins sostenien que hi ha una societat qu'es digne sols de llàstima y may mereixedora de cap càstich.

L'exposat, fou el pensament redemptor que sostingué'l censurat Lombroso, d'aquelles sostenedor, y no pas més que bon apòstol, ja que no es ell el punt ahont comensa aquesta hermosa plana de la historia de la ciencia nostra.

La Criminalogía es ciencia nova, per lo que's refereix al cos de doctrina que avuy forma; es ciencia que creix y s'aganta, y que beh prompte serà com impetuosa torrentada, que portarà revolució complerta en el Dret penal vigent.

Es ella la que, examinant els caràcters externs y interns anatòmichs, fisiològichs, intellectuals y morals del home delinquent, ha dit per boca dels seus apòstols:—Vosaltres, jurisconsults, que teniu en vostres mans la balança hont s'hi pesen els fets acreedors al càstich o perdó, tingueu ja en compte, que's culpa a molts de faltes inconscienment comeses. Dels desgraciats que castigau ab les penes més severes, un gran nombre no son més que *criminals involuntaris*; no son pas sers que gosin de llibertat en sos actes; a voltes llurs malifetes, no son altre cosa que determinacions estranyes de impulsos, que ben dirigits, podrien esser lloables; monstruositats psíquiques que ni son humanes y que tan sols poden

jutjarse com dignes d'animals inferiors.

Bona part d'aquestos que califiqueu de delinqüents, son sers d'una societat inclosa dins d'una altre, com una rassa de salvatges dintre de la nostra, apreciables, ben be, pels seus caràcters psíquichs y somàtichs, procedents d'una senyalada degradació. —

Y han dit els antropòlechs, ab la seguretat de qui te convicció de lo que sustenta: — *El criminal es un degenerat, casi sempre.* Ho es per *degeneració atàvica*; (semblança ab un passat més o menys llunyà); per *degeneració primitiva* o *congenita* (suspensió del desenrotlló), o be per *degeneració adquirida* (en lo transcurs de la vida seva). —

Y no acaba aquí la missió del metge antropòlech, millor podríem dir que aquí comensa, ja que aquell ha dirigit després tots els seus esforços, envers aquest malalt perillós pera la societat; investiga ab escrupulositat extrema, totes les causes que a aquest estat el porten, analisa tots els caràcters sintomàtichs, la naturalesa de la malaltia que ofereix, y busca, per fi, neguitós, el medi de curarlo, si li es possible. Aquestos son els objectius de la Criminalogía, y que això es de colossal importancia y ben digne d'etern agraïment, no's necessita pas esser cervell privilegiat pera compendrehó.

Y ab ses hermoses y conciensudes investigacions, va descobrint cada día materia nova; treu el just valor a detalls que fins poch, passaren desapercibuts y aixís tenim que'ns diu:—Si el noy porta dins seu els gèrmens de la criminalitat congènita y de la bogeria moral, se noten ja en ell y desde molt petit, marcats signes; d'enveja y de ira. Y aixís Moron ens conta, entre altres cassos, el d'un noy de 6 anys que donava un ganivet a sos pares pera que matessin a un gerinà seu, de qui estava gelós. Y jo recordo, mentres vaig escrivint aquestes ratlles, haverme sigut ensenyat, per un il·lustrat metge del camp, un nen de poch mesos, a qui una germaneta seva, aprofitant l'absència de la seva mare, li havia llevat el nas, porque's sentia engelosida y no podia trèurers la idea de que ja no fos la pubilleta.

Altres criatures son embusteres y exemples d'aytal defecte, que verdaderament maravellen, poden llegirse en un llibre que Bourdin ha publicat ab lo títol de *Les enfants menteurs*, ahont tam-

bé s'hi poden estudiar els simuladors.

N'hi ha de venjatiús, crudels y vanitosos; altres se valen de la seva forsa, pera tenir als menos com a súbdits y'ls manen y governen ab el més gran absolutisme.

Fins instint d'imitació, en mal sentit, se pot trobar en moltes criatures. Se refereix el cas d'un nen que va escanyar a un germà seu, volguent imitar lo que havia vist en el teatre (Pròsper Lucas). Y pera acabar diré que entre ells s'hi desenrotllen bon nombre de crims.

La Criminalogía busca tots aquestos detalls (y molts més, que no'm puch entretenir en descriure), y analisant fondo, dona la explicació del *desvetllar*—valgui l'expressió—d'una bogeria que ha fet d'un home, un gran criminal; estudia tots els actes, fixa la seva atenció en una infinitat de rasgos que no s'observen en altres sers que podem dirne equilibrats, y'ls ajunta, y sintetisa lo qu'es producte d'una observació gran, y enumera, per fi, els caràcters somàtichs y psíquichs dels delinqüents, pels que pot distingir-se el degenerat, del tipo normal.

Y veyem que de les estadístiques, fruyt d'un treball de reordenació inmensa, obté, entre lo moltíssim que podria citarse, qu'en el cervell de molts dels criminals, hi ha senyals ostensibles que'l diferencien y caracterisen, en sa configuració, pes, volum, dimensions y forma; com en el crani, hi troven una infinitat de detalls y caràcters de desviació y patològichs, que arriben a convencer al més incrèdul, però que això estudihi, de que veraderament l'home criminal, moltíssimes vegades, no es més que un selvatge esgarriat, en mitj de la societat civilisada. Fins en el pel y cabell del delinqüent, s'hi recullen datos de reconeguda importancia, en son color, en la distribució, manera d'estar implantats, etc., etc. Y aixís. Llegim que Thompson trovà entre 226 assessins inglesos, 78 de cabell negre, y 148 de castany, ab tot y el gran predomini qu'a Inglaterra té el color ros.

—
¡Si podria exposarne de causes, que donen contingent exorbitant a la degeneració!

Parlem d'alguna, encar que m'exposo a que resulti tan sols un mal esboç, lo que podria serne un gran cuadro, si fos

criteri de més autoritat que'l pobre meu, qui's proposés descriure'l.

Més endavant, quan l'estigma hi es, difícilment s'esborra y casi sempre criminal que neix, criminal queda; podrà o no esser responsable, però constituirà sempre un gran perill pera la societat.

¿Què fer? — Prevenció, profilaxis; recluirlo, aïllarlo, no queda altre sortida, recluirlo com a malalt, no com a fera, no com s'ha fet fins ara, que s'ha convertit el remey en tòxich.

Si es horrorosa ja en sí la existencia de sers pervertits moralment y desde naixensa, més ho es la de alguns que essent temps enrra individus complerts, se transformen, per causes externes, en homes degradats, incluibles entre els veraders criminals.

D'aquestes causes entre moltes altres, la més important sens dupte es l'alcoholisme. Aquest, que com molt be diu el doctor Valentí y Vivó, professor de Medicina legal en nostra Facultat, es principalment fruyt del vici, de la ociositat y de la miseria, com si en ell volguessin ofegarse pensaments tristos, s'aixeca avuy com espectre amenaçador dintre de la societat civilisada. Ell fa degenerats físichs, arteri escleròsichs y esteatòsichs; ell fa també degenerats morals y com que'ls efectes se trasmeten de generació en generació, es terrible el nombre de individus desgraciats per l'alcohol pres sistemàticament y en abundancia. Y no es sols l'alcohol, qui fa les víctimes, sino encare més, una sustancia continguda y molt més activa, el *furfural* (sustancia nitrogenada que's forma al hidratar hidrats de carbó en C_6 , quan la operació s'efectúa devant d'un cos nitrogenat) sustancia quina presencia en els alcohols, se deu al poch cuidado dels qu'elaboren els esperits, que dominats no més per la idea horrible del mercantilisme, poch els importa a n'ells els efectes perniciosos que pugen resultar de lo que venen, mentres s'enriqueixin. Ens consta que'l ja esmentat doctor Valentí y Vivó, ha fet y està fent valiosos experiments sobre aquest cos, quins resultats son esperats per quants se preocupen seriament per aquesta verdadera plaga de la societat.

Y que ab l'alcohol no hi val la *nitridació*; quant més s'en beu, més mal fa y'l cos no s'hi acostuma, encare que puga semblarho aparentment a voltes, y

ell destruint arteries, inutilisant fetges y ronyons y enervant tota força del cervell, dibuixa un pervindre ben negre pera aquesta pobra societat que's creu civilisada. Perque la vida avuy, la vida del actual sigle, necessita un excitant y, es clar, l'home cau en un cercle viciós. Vol salvarse y's mata, vol recobrar més poderoses forces y aniquila les més preuades funcions.

L'alcoholisme fa bojós, la sífilis fa bojós, els vicis de la generació fan bojós, la miseria ja en sí també'ls fa, y la herencia no tan sols els converva, sinó que'ls augmenta. Es cuestió, donchs, la de la mentalitat, que deu preocupar fonament a la humanitat tota, en particular als homes de ciencia y especialment als juristes.

Si la predisposició a la bogeria, s'adquireix primer y's trasmet desseguida a sers que cap culpa tenen, — ¿còm s'ha de fer sentir el pes de la llei, a qui ja prou víctima es de desgracies passades?

Per humanitat cal, donchs, encar que per humanitat sols siga, que s'estudiïn en la Facultat de Dret, les cuestiones relacionades ab la mentalitat, perque es obra social y de gran transcendencia.

Avans la justícia era rudimentaria, infantil, «tu has fet mal, tu rebràs», la guiava l'esperit de venjança, com si diguessim, petit, procedent d'una mesquina passió. S'ha de pensar que'l crim, may mereix esser venjat, puig procedeix sempre d'una deformació de la voluntat, la que, com certs miralls curvats, retorçeix les imatges, y coses reprehensibles, les fa veure com acceptables.

En nostres dies tot criminal deu considerar-se com un home patològich, y la penalitat midarse pel grau en que ell es responsable. Si va cometre un crim ab la voluntat tota, deu catigarse'l. Si va obrar inconscienment o portat per un impuls irresistible (y aquí deuen incloure's les alucinacions) se'l deu tractar com a malalt que verdaderament es.

Mireu, donchs, si la fórmula es sencilla y humanitaria, y son grans y lloables els esforços que ha fet la Antropologia criminal. Es necessari buscar les causes de la degeneració y combatreles, y ho es també tractar individualment a cada un dels sers desviats.

Aixís, després de molts, moltíssims anys de treball sostingut, la seva creuada, la de la Justícia, que més a la vora

està de la absoluta, podrà tal volta disminuir el contingent de criminalitat. ¡Si la humanitat volgués fixarse en tan salvadores idees!

Y are, pera acabar ab el present article, deixau que fassi sols un prech ben sencill, y es que comparèu l'espectacle ofert per la justícia secular actual y per la que se informarà en las noves doctrines.

La primera vella, carrinclona, plena de tota classe de prejudicis, ab un jutge que's creu àrbitre absolut, que no sab més que castigar y que no oblida may allò de «a ferro has mort, a ferro moriràs.»

L'altra, en cambi, serena, apacible y pensadora, estudia lo qu'es el criminal, y ens el allunya, cuidantlo y tractantlo com a malalt qu'es y fins potser algún jorn arribarà a ferlo un home digne, y ajudada per l'Higiene, podrà sens dupte aixecar un nou món; un món que avuy sols se comprèn en idea.

¡Qu'es gran! ¡Qu'es hermós el seu horitzó! ¡Què noble es el seu lema:—Amor, no pas venjança!

PERE PORTABELLA,

Alumne de Facultat de Medecina.

Barcelona, Novembre 1900.

EXCURSIÓ A LES COVES DE SANTA CREU Y A PAPIOL

NOVEMBRE DE 1900.

Reunits de bon matí un escamot de bons amichs dels «Adoradors del sol» y de la Agrupació «Concell de Sis», decidírem posar en pràctica un dels acorts presos pel jovent estudiant que inspira aquest periòdich, això es, enfortir el cos ab caminades per la montanya respirant l'ayre sà y purificat dels boscos que les cobreixen encare y donar expansió al esperit contemplant y estudiant coses de la nostra aymada Catalunya.

Comensàrem com es natural perrecorre les serres que enrotllen al camp de Barcelona. Vàrem sortir de la ciutat a dos quarts de set ab el ferrocarril de Sarrià, y per la dressera de Vallvidrera arribàrem a aquest poble a tres quarts de vuyt; desde la plassa seguint pel camí de la esquerra, com aquell qui va a Sant Pere Màrtir, se passa molt aviat per devant de la fonda de *Buenos-Ayres* y als pochs

passos s'arriba a un collet d'ahont surten cap a ponent dos camins; tots dos van a ca'n Cuyàs; el més llarch es un camí de carros; si's passa per l'altre, se fa dressera y's troba la tan bonica creu de terme de Vallvidrera, coberta de molsa y del rovell de la velluria; que n'està de sola entre gatoses y argelagues! emperò per això surt per sobre de totes elles; aixís està nostra terra entre plantes punxoses y estèrils... Al esser al coll de ca'n Cuyàs, se veu a llevant el Tibidabo y Vallvidrera, mès aprop a ca'n Seuró sobre'l turó del *panzano* y sota mateix del coll una gran y bella casa, dita de ca'n Llabayol, ahont hi ha un troç de terra conreat y un forn rajoler; a ponent s'ovira Sant Feliu, Sant Just, Sant Boy y les serres de Vallirana y Torrellas.

Se segueix el camí que's fica per la montanya, passant per ca'n Cuyàs y atrevessant primer entre matolls de ginestreres, gatoses, argelagues, bruchs y abundosos caps blanchs (*Alyssum maritimum*) que omplen de blancor en aquest temps els marges y límits de conreus ab hermots y boscuries; després, mès amunt, el bosch se va espessint, essent els pins molt alts y abundanthi les estepes (*Cistus*), mates (*Pistacia lentiscus*) y bruchs (*Erica multiflora et fœnica*); el camí casi planejant atravessa una munió de capes geològiques colocades en bo-

nich esbullament més que tot en el *coll de la Mata*, ahont arribarem a tres quarts de nou; allí'l camí de carros va a ca'l Pascol; pera anar a Santa Creu se deixa y s'agafa pel caminet que, enfilantse al coll ja anomenat, atravessa la montanya de la cara soleya al ombriu; es tan alt aqueix lloch que per sobre Sant Pere Màrtir s'ovira al lluny el castell fatidich de Montjuich y cap a ponent el turó solt y ferèstech de Santa Creu d'Olorde, coronat per una gran creu y a son peu guardada la iglesia y una masia. El camí, sempre seguint la serra tan aviat a l'un costat com al altre, te una bonica perspectiva; sols hem de dir que's veu tota la regió compresa fins a l'alta montanya catalana, per aquell temps ja coberta de neu.

A les nou passarem per ca'n Mayol, quina casa està tancada per un gran barri y en sa fatxada, que dona a sol ponent, hi ha la inscripció «any 1789». Aquí hi ha camí pera anar als bonichs poblats de La Riarada y Sant Bartomeu de la Cuadra, passant per una casa voltada de xiprés (ca'n Calopa de dalt).

Pera anar al lloch d'excursió, el camí segueix la serra y va baixant per cara soleya, arribant en mitja hora a ca'n Pau Serra y a la iglesia de Santa Creu, cases colocades en un extens pla al cim d'un coll; la última es de cara al mitjorn y forma tres edificis, el central es la iglesia, els laterals surten més endavant limitant el fossar, un d'ells es la rectoria, l'altre, segons diu sobre'l portal, es lo Jutjat municipal. D'aquesta parroquia depèn el poble de Sant Bartomeu de la Cuadra; ses cases están tan escampades que verament no formen un poble, donchs sols dugues son les que están a menos d'un quart, ca'n Serra y ca'n Amigó. En l'interior de la iglesia hi ha sols una nau, de volta baixa, tot es molt rònech y emblanquinat; sols s'hi veu de bonich, una curiosa làpida y dugues piques.

Aquí el que siga aficionat a la geologia hi disfrutará, donchs no hi ha més que mirar el mapa geològich del doctor Almera pera compendre la munió de capes diferents que poden trovarshi, abundant en gran les pissarres silícees (período silúrich, era primaria) barrejades ab argiles rogenques; en la part alta hi ha calisses que s'han explotat pera pedra de construcció, ab vetes de hidrat de ferro, principalment sobre la pedrera de ca'n

Serra; aquestes calisses se troben en capes d'un a dos metres de gruix ab una inclinació a ponent, es a dir del cim del puig fins abaix a Molins de Rey; les capes son nombroses, paralelament colocades y han de tenir entre totes molta fondaria.

En el turó aprop de ca'n Ribas hi ha ademés *Grauwagues* marines y lacustres de la mateixa era primaria, período carbonífer. Al costat mateix de la iglesia hi ha un petit dipòsit d'*Ampelita*.

Desde ca'n Serra al cim de la Creu s'hi puja per camins de cabres ab prou feynes fressats pera que no's perdi; la pujada es pesada, mes al arribar a dalt un s'esplaya ab grat la vista sobre tants relleus del nostre terror, pera formar tantes montanyes a fi d'ocupar poch lloch y esser ben extensa. Les ciutats, viles y poblets que d'allí's veuen a vista d'aucell passen d'un centenar.

Les coves objecte de la excursió, esràn situades a uns 200 metres de la creu, en direcció al Llobregat, en un turonet de cim pla que's distingeix dels altres en que en sa part superior hi ha una caseta rodona construïda de pedres en sech que en el bon temps de les vinyes que omplien aquella vall devia servir de resguard als pagesos. La pluja que comensava a caure ens feu fugir a corre-cuyta entre hermsots, y saltàrem pel cingle cap a les coves; es una baixada molt isarda pera ferla depressa.

Les Coves *del or* son tres molt aprop l'una de l'altra, a la part de mitjorn del turonet ja esmentat y casi al mateix nivell; una d'elles te la entrada sota una olivera borda; es la menos petita. Sa boca te un metre d'alsada per tres pams d'ample; forma un corredor de bastanta pendent de parets casi paraleles y sostre a trossos pla, format per les capes de terreno estratificades; el corredor gira aviat a ponent apartantse gradualment el sostre del sol fins a quatre metres d'alsada; a mitj camí hi ha un forat a terra que acaba en una escletxa, com també la fi del corredor, fins a ferse impenetrable; com únichs habitants hi ha rates pinyades en abundancia que al veure la fantàstica llum que duym s'amagaven per sos caus passant a frech de nostres cares.

La segona es més petita y de molt difícil entrada, donchs s'hi ha d'entrar mitj agegut; te 4 pams d'alta per 2 d'ampla, a tres passes. Tanca en àngul recte a la es-

guerra baixant en suau pendent fins a 7 o 8 passes; tanquen el pas roques apilades que semblen objecte d'un ensulciament no molt antich.

La última son pochs els que la visiten puig imposa respecte la seva entrada semblant a la boca d'un ser apocalíptich; es la de que la gent de la encontrada n'expliquen més coses esgarrifoses, dient que te una fondaria molt gran, emperò, com després vegérem, es una petita cosa. Sa entrada es una esclotxa horizontal entre dugues faixes de roca, tan estreta que obliga al curios investigador a entrarhi aplanat a terra y arrastrantse com una serp, fins que als pochs metres hi ha una esclotxa vertical y oberta a la base de la primera a uns deu pams de fondaria; es a trossos molt estreta, al últim ja s'aixampla mes y s'alsa també arrivant a un màxim d'uns 4 metres; te solsament unes vint passes de llarga. A tot això se redueix el gran magatzem dels fascinerosos de la llegenda.

La fauna la componen diferentes especies de mosquits, aranyes y rates pinyades. Ademés, mentres resseguíem les petites coves alguns companys s'entretenien en rebuscar quelcom de bo per la montanya ahont estan enclavades, cada hu segons sas aficions, ensenyantnos després alguns exemplars de *Helix splendida* (gitanets) petits, de boca rosada y ciosca ab ratlles negres molt lluentes; uns de molt petits, blanchs y delicats, anomenats *Helix carthusiana*; altres exemplars del *Helix nemoralis*, rodónets, grochs, ratllats de faixes negres bastant amples que's troven en les roques de ginstera; l'*Helix hinchoata*, d'exemplars grochs o vermellosos; el vulgar caragol cristià y mongeta (*H. punctata*), el bové (*H. aspersa*) y algún qu'altre caragolet del gènere *Clausilia*, algún *Bullimus decollatus* (caragol de moro) en camps y vinyes; y en el bosch y encara ensorrats en l'argila humida, el bonich y recaragolat *Ciclostomus elegans*.

Els datos de botànica d'aquesta regió son nombrosos, es una de les que's aficionats poden omplir una pila de fulles del herbari, emperò, pera no cansar ab una llarga llista anotarem sols els bolets; en primer lloch naturalment posarem el

ROVELLÓ.—*Agaricus deliciosus* (L.).—de tothom conegut; en boscos de pins y bruchs.

MUCOSES O LLENEGALLS.—(g. *Lima-*

cium).—De peu central blanch, fulls com si fossin de cera blanca, un de sencer y un mitj extern, sombrero de color de terra, d'ombra, molt llapissós en sa superficie; sa pell grisa s'arrenca facilment. Creix en bosch de pins. Es bo pera menjar.

ORELLA DE GAT.—(g. *Cantharellus*).—Fulls arrugats y tous, de color groch; barret molt fi, com sedós, de diferente forma, associat, peu no central; al apretar entre les mans aquesta mena de bolet sembla talment com si s'apretés una orella de gat o cunill, fa olor de fusta. La carn es blanca y bona com aliment.

SIGRÓ.—Peu no central y fort, fulls sencers devegades soldats per sa part central de dos en dos; fa una olor que recorda la de la taronja; sombrero de color de crema cremada.

ORELLA DE LLEBRE.—(g. *Cantharellus*).—Peu fibrós, sombrero molt arrugat com fulles de col blanquinoses, olor de llejiu. Es bo pera menjar.

CAMES SEQUES.—(g. *Lepiota*).—Peu central, prim y buyt; anell superior, barret de color de pell d'avellana com satinat, fulls com de cera blanca. En boscos de pins en que hi toqui molt el sol. Es bo.

CAMA DE PERDIU.—(g. *Inoloma*).—Fulls com de paper d'estrassa mullat ab café clar, peu central y tort quina color recorda la del peu de perdiu; esporos grochs, carn de color com mantega suïssa clara; se troba en boscos de pins. Es bo.

GROGUET. (g. *Russola*).—Peu central, plè, groch com els fulls, sombrero com pell d'avellana molt fosca, fulls molt transparents. Es bo.

PEBRÀS.—(g. *Russola*).—Peu central, lleugerament rosat, fulls com de ceba blanca, sombrero vermell; en boscos de pins de soleya. Es bo.

PET DE LLOP.—(*Bovista gigantea*).—Quan es jove es blanch, rodó com una bola; quan es madur y sech forma una bossa ab figura de pera, ple d'una pols grisa que es una matzina molt forta; al esclafarlo surt aquesta pols que cou si n'entra al nas.

BOLET DE BRUCH.—(g. *Panus*).—Peu lateral, la forma es la d'un ronyó humà, ab el mateix color y dimensions, el peu arranca d'una vora, com les arteries y venes del ronyó qu'entren y surten per l'ihó. L'endemà d'esser arrencat feya

molta fortor de peix descompost. Sense fulls, creix paràsit sobre l'arrel dels bruchs. No es comestible.

Y altres que, per arribar a casa ja fets a trossos, ens fou impossible classificar.

Havent recorregut tot quant se podia referir a les coves, esmorsàrem tornant pel camí de Molins de Rey a Santa Creu fins a ca'n Amigò, d'allí rostos avall fins al poblet de Sant Bartomeu de la Cuadra, dalt d'un petit serrat, format per vuyt cases juntes y una iglesia romànica, la que no poguérem visitar perquè exposant nostres desitjos al únich pagès que vârem trovar per allí ens va respondre ab tota cortesia que'l capellà estava dinant, qu'era mala hora, etc., etc.

Un camí de ferradura devalla al fons de la riera de Vallvidrera, passa per ca'n Planas quina hermosa pubilleta ens donà aygua fresca pera apagar la set, y arriba a Papiol, trovant mitj kilòmetre avans d'arriarhi les esquerdes, lloch de nostre romiatge.

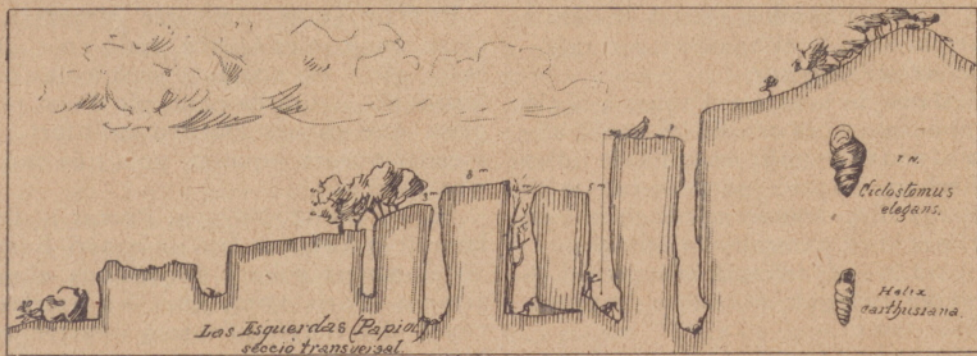
Pera descriureles, enmatllavarem algunes notes de la cartera d'un de nostres companys d'excursió; en Joseph Calvo, un ayment de les pedres, que tot el camí anava pensant en èpoques un xich arcaiques uns quants cents anys enrra y en la formació del macís silúrich que atravessàvem. Ell anava cullint assí y en llà moltes varietats de pissarres, les negres y llustroses de ca'n Seuró, les blanques y terroses de Santa Creu, les blavenques y morades del Papiol y les matisades a clapes, rojes y negres que com pells de gegantesques feres se troben per tota la serra. Aquestes pissarres estàn interrompudes per faixes de roques eruptives, la diorita, la diabassa, el granet y sobre tot el quarç eruptiu, que treuen el cap per algún cim del turó. Aprop de les esclètxes ja cambia tot; els

terrenos són calissos y margosos de formació molt posterior (època terciaria) y senyalen els límits d'un mar que existia en dita època y quina costa S. senyalaven els turons de Puig Madrona y Sant Pere de Papiol.

Com nos esplicà en Calvo el turó de les esclètxes està format d'una roca calissa, corresponent al Miocènic lo que certifica que's trobin nombrosos fòssils en aquells encontons. Segons el senyor Almera que tant detingudament ha estudiat aqueixos terrers, el Miocènic de les Esclètxes forma part d'una faixa que s'extén de S. a N. y de la que's veuen avuy alguns efloraments com les roques del Castell y part del poble de Papiol, y altres al S. del poble de Rubí; aquest terror formava segurament la costa del mar que inundava el Vallès; més tart fou deixada aquesta capa al descobert, per causes no ben precisades y'l turó de les Esclètxes quedà entre les pissarres silúriques de sos voltans y les margues pliocèniques que rodejen al poble de Papiol y que en època molt posterior emergiren de les aygues.

El turó aquest està tot malmès y esquerdat, emperò ahont se veu més es en sa costa de ponent, ahont hi ha unes cinch esquerdes, casi paralelament col·locades, d'un a cinch metres d'ample y molt llargues; alguna d'elles te més de vint metres de fondaria; els macissos que queden formats tenen uns sis metres d'ample com a mínimum y son plens d'esquerdes transversals més petites; ens vârem entretenir en trèuren un plan detallat y diferents seccions en tots sentits.

Respecte al cataclisme que va produir totes aquestes esquerdes sols se poden fer suposicions; l'amich que venia y que sabia quelcom més que nosaltres de geologia ens ho esplicà, dient que, entre

elles la més probable es la que s'apoya en l'estudi de la constitució dels terrenos que envolten el turó; si dirigim la vista envers lo N.E. veurem una terra argilosa que's continua fins mes enllà de Martorell y que pertany al terror dit Aquitaniense y es el que correspon inferiorment al Miocènic que forma el ja dit turó, el Papiol y algun altre eflorament; constitueix com si diguéssim el subsol.

Ara be, la terra roja que diem, te la propietat de descompondres per la humitat de les aygues subterrànies de modo que fàcilment se comprèn que hagi pogut deixar espais buyts, dessota la calissa, que duríssima com es y no podent fugir ab l'aygua, al últim per son propi pes s'ha enfonsat, obrintse y esquerdantse en una mateixa direcció senyalant el sentit de l'esllavissament. Ho confirma ademés la disposició d'un macís entre les dugues esclètxes més fondes, que està a nivell molt més baix que'ls altres com pot veures en l'esquema que acompanya; més encara, es casi continuo l'ensorrament de cases del poble; fa uns sis anys se'n varen ensorrar cinch y no'n fa encara tres que acabat de construir un col·legi de monjes, va ensorrar-se uns quants centímetres una de les parets.

Casi totes les esclètxes per un o altre de sos extrems son accessibles, menos la més alta per ahont varem haver de baixar ab cordes; per ell apenes se pot caminar de tanta brossa, herbes y fins grans arbres que hi creixen; es un cau de guineus com poguérem averiguar.

En les demés poch de nou s'hi troba a no esser abundants carcanades de tota mena de bestioles; hi ha un veritable museo de restos de vertebrats, donchs dits lloch serveixen de canyet del poble vehí; de cranis de gos, gat, cunills, bens y viram de ploma n'hi ha abundó veritable; entre les arrels de les mates hi ha aquí alguna calavera de gat masqué de buydes conques que vos guayta fixo com si s'admirés de vostres passos, allí ab el peu feu corre algún crani de bè que ballava per aquelles fondalades ab un ressò que fa entrar esgarrifances sols de pensarhi; hi ha una flora abundosa y gaya com ella sola, un bosch verge, afemat ab mil cadàvers de sers que havien viscut pels voltants d'aquells antres.

Allí veyem enfilarse desde'l fons fins a les vores dels petits cingles, plantes que

com cordes estenen ses branques pera tapar el color cendrós y massa uniforme de la roca y clapejantla de verts de tots tons, més foscots com més alts y més propers a la llum que excita la formació de la clorofila. Hi havia allí les:

EURES (*Hedera elix*; Hederàcees o Araliàcees).—Arbre enfilador, del que surten arrels que s'agafen fortament fins a la roca més dura, fulles de diferentes formes, de punta de llança ja oval, ja digitada ab tres o cinch lòbuls molt separats, ja verdes, ja clapejades de blanch; ne vam reunir quatre varietats. Son fruyt negre o vert-negrós, es purgant y vomitiu y s'ha usat per un metge francés pera curar la tinya. Barullantse ab aquestes mates pera arribar a camp lliure hi ha diferentes especies de,

CLEMÁTIDES (*Cl. vitalba* y'l *Cl. erecta* D.C. o *recta* L.—Ranunculàcees).—Anomenades vulgarment herba de les llagues perque pera produirles ho fan servir els mandres que per ofici demanen caritat; o be anomenades també, vidauba o ridolta.

En els mes petits relleus de les esquerdes hi ha grans y magnífiques

FALGUERES; plantes com se sab celulars o criptògames; la falguera mascle (*Polystichum filix-mas*) tan usat pera matar el cuch tenia o solitari; el cabell de Venus o falsia (*Adiantum Capillum-Veneris*); l'*Asplenium adiantum nigrum* y'l *Polypodium vulgare*, varietat *cambricum*.

Esgarrapant a dites plantes y més als pobres viatgers que exploren aquells fondos obrintse pas a cops de dalla, hi ha els esbarzers, entreteixits de mil maneres ab els arinjols o sarça del país (*Smilax aspersa*); varem veure en una de les esclètxes una figuera borda molt alta; sos branquillons sobressortien a contemplar el sol que sos pares, les arrels, may havien vist.

Entre les pedres y ossos que omplen son sol hi ha nombrosos y bonichs galcerans (*Ruscus aculeatus*) ab sos fruyts vermelllets penjant del nirvi central de ses fulles, planta tan buscada pels que's dediquen a fer pessebres y pels herbolaris que la venen com diurètica; molsa de moltes varietats; penjant per ses parets, hermosos y bellugadissos llombriegos de Venus (*Umbilicus pendulimos* D.C.—Crasulàcees), de quines fulles quan son velles, grosses, més fosques de color y arrugades se'n diu orelles de monjo, y

moltes, moltíssimes *criptògames* que verdes, blanquinoses o rosades cubrien tots els llocs ombrius y per tot ahont hi havia substancia botànica.

Deixem d'enumerar les moltíssimes que coneixem que en perfecta barreja democràtica omplien la montanya; seria un cuento de may acabar.

Un de nostres companys s'entretingué en dibuixar a un bell tipo de pastor que per allí s'atansà, emperò lo bonich fou quant aquest s'en adonà de que era objecte d'atenció de part del artista; allavors foren les angúnies girantse d'esquena, d'un cantó, del altre, posantse de peu coix, tot ab objecte de no donar temps de que'l *mapessin*; preguntat si tenia'l mal de Sant Vito al fer aquells moviments tant rars, ens contestà que no, qu'era ab objecte de preservar-se la vida que poch a poch volien xuclarli al dibuixarlo; en sa clepsa hi barrinava l'*ideya* de que'l viure poch era degut a lo sovint que a un el retrataven o segons ell, l'hi treyen substancia, principalment si's deixava mirar massa fixo per l'ull de la màquina de *mapar*.—Oh! aquestos no viuen gayre,—acabà dient.

Després de escoltar aquest brot de filosofia, no tinguérem més remey que emprendre la ruta a Papiol y d'allí a la estació pera retornar ab el tren a Barcelona després d'una excursió un xich cansada.

A. SOLÉ Y PLA,

D: la secció de Belles Arts del
Centre escolar catalanista.

(Dibuixos del mateix.)

EN PROPIA DEFENSA

Les reformes que'l ministre d'Instrucció Pública, senyor García Alix, ha introduït en el plan d'ensenyança han donat motiu a ressucitar la cuestió que podríem dir escolar y que comprèn desde'ls plans d'ensenyança fins als medis pera evitar els repetits desordres que's produeixen a les Universitats y sense descuidar l'acusar a un o altre del nostre endarreriment y en particular als estudiants.

Nosaltres que podríem prescindir perfectament de tot quan de nosaltres diguin, volem no obstant fer sentir la nostra humil veu, al objecte de que pugui

servir si convé pera evidenciar lo que'n pensa la joventut escolar de totes aquestes coses.

Y ens creyem ferho ab dret ja que l'esperit que nosaltres representem es el de la majoria de nostres condeixebles que fins are no s'han ocupat de fer política ni escàndols, sino de fer Patria y Ciencia en compliment de la nostra missió.

Algú preguntará que qui'ns empeny que tan rodolem, y perque s'en enteri ho explicarem en poques paraules. Es el cas que en el *Diario de Barcelona* del dia 28 del últim Novembre se publicà un article del senyor Illas y Fabra comentantne un altre que no hem llegit del catedràtic de la Universitat de Oviedo, senyor Posada, publicat a la *España Moderna*, y en aquest article, després de reconeixre que no s'atén prou a l'ensenyança, se passa a investigar les causes del nostre endarreriment d'un modo en el que nosaltres no hi troyem prou lògica.

Fa constar el senyor Posada que estem d'ensenyança a la mateixa altura que en tot lo altre, y això ens sembla cert; mes en lo que no estem conformes es en la acusació de que aquí sols volem el títul y poquets coneixemens pera exercir la carrera sense esperit d'investigació.

Es clar que no investiguem, mes no per falta d'esperit, sino per falta de medis y temps, tota vegada qu'es impossible en primer lloch que tinguem nosaltres lo que el Goven deuría proporcionarnos, o sigui un laboratori pera cada assignatura que ho necessita, y en según lloch perque no descansant ni un moment, ab prou feynes podem saber els programes extensíssims que se'ns exigeixen en l'exàmen, programes plens de teories y definicions, fins al punt de que podem ensenyarne un que demana vintitrés definicions d'una cosa de la que tothom ne tindria prou ab qualsevulga d'elles.

Si al extranger investiguen, es perque la ensenyança es pràctica y además perque l'alumne assisteix a poques classes, podent dedicar tot el temps a estudiar una sola cosa, de manera que a París casi totes les lliçons són a la mateixa hora y ja's comprèn que no's pot assistir a dugues al plegat.

Convenim ab ells en que no estàn be aquí les nostres coses, o sigui les de la ensenyança, porò's deu reconèixer que no hem sigut nosaltres qui ho ha montat aixís, sinó ells, els vells, que han manat

nat, els conservadors y fusionistes de la política, els que sobrantlos medis pera arreglarho, no ho han fet.

De manera que si s'ha de acusar a algú, la actual jove generació deu fer de fiscal y'ls vells d'acusats de haver fet molt mal y no haver fet gens del molt bé que podien.

Nosaltres sofrim les conseqüències dels desacerts dels homes qu'ens han precedit y no podem esser acusats més que pels que vinguin al darrera nostre, si no ho arreglem quan estiguem en condicions de ferho.

Cal convenir en que ho han fet molt malament aquells qu'avuy ens acusen de esser *unos apreciabilísimos muchachos muy á la moda del gran mundo, del casino ó el salón de billares, que siguen como simple sport una carrera.*

No ho negarem que n'hi ha d'aquestos, mes reconeixent el que això ha escrit, com nosaltres, qu'es necessari canviar la nostra manera d'esser, jo pregunto ¿d'ahont surten els que més ho procuren; dels joves o dels vells?

Aquestos segueixen acabant de fer malbé lo de casa seva, y en quant a nosaltres, parlin els doctors Robert, Fargas, Saltor, Bonet y Morales, que son els encarregats de les classes pràctiques y hauràn de dir que apenes se poden obrir pas per entre l'atapat pilot d'estudiants que volten el llit ahont s'ha de donar la lliçó clínica. Prou sabem tots lo que'ns costa arribar a primera fila pera veureho y sentirho mellor. Podem ben assegurar que no ho fem per *sport*, sino porque volem saber, y qui no ho vulgui creure, que vingui qualsevol dia al Hospital a les vuyt y s'en convencerà.

En quan a lo de la indolencia dels catedràtics, solsament diré que prou fan de no deixarho estar de fàstich que'ls ha de fer veure que si volen operar ab la assepsia que exigeix la moderna cirugia, s'han de portar l'instrumental particular, ja que la Facultat, que es una font d'ingressos pera'l tresor públich, es pobre pera tenir lo més necessari y fins indispensable.

Sols diré pera acabar, que voldria del senyor Illas y'l senyor Posada y tots quants s'ocupin de coses d'ensenyança, que's fixin en que aquí l'únich que te la culpa de aquestes coses, es el mateix que la te de tot lo altre, o siguin els que desde llurs poltrones han tingut molt punt

en no arreglar res espatllat y en espatllar tot lo que estava arreglat.

PAU UMBERT,

Alumne de la Facultat de Medicina.

BIBLIOGRAFIA

SOTA TERRA. *Excursió espeleòlech-geològica al Priorat, Montanyes de Prades y Alt Panadès*, per Mossèn Norbert Font y Sagué. (*Conferencia llegida'l dia 29 de Desembre de 1899 en el «Centre Excursionista de Catalunya»*).

En aquest trevall, ben escrit com els demés de nostre compatrici, no cal buscarhi una descripció pahorosa y bonica al mateix temps, com se llegeix en l'excursió espeleològica a la Baronía d'Aramprunyà; emperò si no hi ha ahont nostre company de causa, y apreciat col·laborador d'aquest Butlletí, puga demostrar son valor pera arrancar de les entranyes de la terra quelcom pera la ciencia ab perill de sa vida, en cambi's veu com ab sa feconda intelligencia treu partit de tot pera enlayrar nostra terra. Com ell diu, fa com l'ovella que no's circunscriu a xuclar el polen d'una classe de flor determinada, sinò que va d'assí y d'allà xuclantles totés, desde la més humil a la més hermosa, y després, un cop al rusch, d'aquella munió de partícules diferents en resulta l'hermosa bresca: allí s'hi veu al arqueòlech quan estudià'l Pujal de Subirats y algunes runes de Vilarrodona, el naturalista quan estudià la botànica y'ls moluschs dels que'n recull més de vint classes y tot fent notar que les recull sols de passada, ne cita tres especies noves recullides al Montsant, un *Helix* del grup *Ripacurcica*, Bofill.; *Pupa apoplètica*, Bof. y la varietat *persuturata*, Bof.

Entre tot, emperò surt el geòlech; fins al fantasejar, pensa en geologia; baixa als avenchs d'Esteles, del Primo, mines de plom de Bellmunt, avenchs de Fontaubella, de Marsà, del que n'esplica el bonich epissodi que nostres llegidors hauràn vist en aquest número, y altres. Després de devallar als avenchs se'n puja al Montsant pera desde allí contemplar l'inmens y bonich Camp de Tarragona.

En fi'l treball d'en Font y Sagué resulta bonich y ple de noves precioses ab tot y les petites dimensions que ab son llenguatge breu y catalanesch pur l'hi ha donat. Desde aquí l'hi fem present de nostra enhorabona, per l'exemple que

dona de com ab l'estudi se dignifica'l ciutadà, y dignificant a aquest, s'enlayra més y més a nostra patria, posantla al nivell de les nacions estudioses y apartant-la del nivell de les *degenerades* que clamen *regeneració*.

J. S. y P.

A la bona memoria de Don Manel Milà y Fontanals.

Seny sempre vell, cor sempre infant y verge,
poeta nodrit en las cançons del poble,
dels grans secrets de la Bellesa oracle,
tal fou Milà en la terra.

Si lo recort de sa gegant figura,
bell Panadès, vols dignament honrarne,
no orlis la lira ab vel de crespó negre
sino ab fullams de roure.

Deixa lo dol ab que sa mort plorares
y un cant de triomph a son gran nom entona,
plora la gloria qu'ab la mort s'acaba
jamay la qu'es eterna.

Tal com al cel al apagarse un astre
sa llum perduda encara'ls ulls contemplan
tal, mort y tot, aqueix estel llumena
la nostra Catalunya.

Cantem al sabi que com marca augusta
al front portà'l sagell de nostra rassa,
la febre als polsos, la pietat als llavis
y en los ulls la modestia;

L'august patriarca, de virtuts exemple,
que retragué cent gestas oblidadas
y feu reviure'ls cants de la Edat Mitja,
la gran edat d'Iberia;

Lo pensador que ab sa volada d'àguila
escorcollà la via dels misteris
fins a trovar, rendit per la fadiga,
lo niu de la Bellesa.

Set sacrosanta, aspiració infinita,
noble atracció que neguiteja l'home
y es lo volor que'l fette y las entranyas
de Prometeu tortura.

Tu consumires l'existència tota
del nou tità qu'al fi arrencà l'enigma
mostrant al Art com a dos fars que't vetllan
la vida, l'armonia.

Y de sas obras guià'l camí rectíssim
dictant las lleys constants, com un gran mestre
a un torrental de notas escampadas
posa mesura y ritme.

Ningú com ell vejé'l magnífich temple
hont la Bellesa sos tresors oculta
entre núvols de rosa y cels blavíssims
y palaus d'or y marbre.

Y ab lo secret que li confià la Deesa
anà admirant pel mon tota poesia
lo cant d'Homer tant com l'humil corrandà
qu'una vella murmura.

Vida ditxosa consagrada a un somni
que al esperit de la materia allunya
a volar sempre entre aquell's mons esplendits
qu'ha creat la fantasia.

Passar la terra sens que may desflori
ni un gra de pols lo plomissol de l'ala
sentir de lluny com rodan las tempestas
y las ramors dels odis!

Aixís la mort no prengué res al hèroe
sinó son cos qu'enmatlleuat li havia
y l'esperit sense aqueix pes, més prompte
s'en corregué a son Centre.

Sols com l'aucell deixa al fugir sas plomas
per nostre goig nos ha deixat sos llibres
qu'admirarem com a reliquia santa
d'un poeta, un sant y un sabi.

Llibres sagrats en que ha vessat l'artista
tots sos ideals. lo sabi sos estudis,
sa fe'l cristià, sos bons consells lo mestre
y'l català son ànima.

Bell Panadès, ab lo teu fill ilustre
honor sens fi has donat a nostra patria;
si dubta algú de lo que vals, nomenal
y compendrà ta gloria.

DR. JOSEPH FRANQUESA Y GOMÈS.

Professor de la Facultat de Filosofia y Lletres.

NOVES

Cumplint ab lo promès a nostres subscriptors en el número prop-passat, repartim ab el present el magnífich discurs d'obertura del curs actual en la Universitat, deguentse la publicació d'aquesta edició catalana feta expressament pera'ls subscriptors del butlletí UNIVERSITAT CATALANA, ab autorisació del doctor Casares, al generós desprendiment d'un dels seus redactors.

Aquest suplement del número tercer del nostre Butlletí, no's regalará als compradors, ni en cap concepte serà posat a la venda.

Han visitat nostra Redacció les publicacions *Boletín jurídico* de Barcelona, *El Eco de Sitges* de Sitges, *El Norte Catalán* de Vich y *Boletín de la Biblioteca-Museo-Balaguer* de Vilanova y Geltrú, ab quines gustosos establim el cambi.

En la Secretaría d'aquesta Universitat, se'ns ha facilitat la següent llista d'alumnes llicenciats durant el passat mes de Desembre:

Ciències físich-químiques.—Càrls Vicente y Tejedor, Àngel Escobar y Portillo, Joseph Deulofeu y Poch y Manel Mascareñas y Boscasa.

Filosofia y Lletres.—Joseph M.ª Pallès y Aliet.

Per omisió involuntaria, deixàrem de consignar en el número anterior que durant el mes de Novembre s'havien llicenciat de Dret, els alumnes Santiago Masó y Valentí, Lluís Clapés de Niubó y Lluís Julià y Palay.

Rebin tots nostra enhorabona.

Han obtingut el títol d'Enginyers industrials en la especialitat química, Gracià Pujol y Rodríguez, Vicens Ruiz y Genovès y Joaquim La-Casta y España; y en la especialitat mecànica, Ramón Armenter de Monasterio, Leopold Elizalde y Isusi, Salvi Ferrer y Aguilera, Joan Flores y Posada, Manel Chabaud, Andreu Lanuza y Perez de la Riva, Germàn Pradera y Larumbe, Bonaventura Solà y Andreu, Isidro Rodríguez y Taracina y Joan Usalsiaga y Lazquiva.

Nostre enhorabona a tots.

La secció de Dret y Filosofia y Lletres del «Centre escolar catalanista» celebrarà la sessió inaugural del present curs, el divendres día 18 d'aquest mes, presidida pel docte catedràtic d'aquesta Universitat D. Joan de Deu Trias y Giró, en la que, després de llegida pel secretari la memoria del curs prop-passat, el president y estimat company nostre de redacció en Domingo Vilanova y Cuspinera, disertarà sobre *El regionalisme polítich y juridicament considerat*.

Pera després de celebrada la inaugural, aquesta secció te preparades diferents y importants conferencies de quins temes filosòfichs, polítichs y juridichs n'estàn encarregats sabis professors y estudiants distingits d'aquesta Universitat.

Ha sigut nombrat professor auxiliar de la Facultat de Filosofia y Lletres de nostre Universitat, el Dr. D. Lluís G. Bofill y Galtés.

Han sigut nombrats els següents professors d'aquesta capital pera'ls tribunals d'oposició posats seguidament a càtedres de Universitats, Instituts y Escoles de Comers:

Llengua francesa, del Institut de Mahò: vocals, D. Delfí Donadiu y D. Antoni Rubió.—*Metemàtiques*, dels de Huelva, Santander, Mahó, Lleyda, Santiago y Vitoria: vocal, D. Eduart Fontserè, y suplent, D. Miquel Marzal.—*Física y Química*, del de Castelló: vocal, D. Tomás Escriche y suplent, D. Eduart Lozano.—*Llengua inglesa*, de les Escoles de Comers de Santander, Càdiz, Coruña y Zaragoza: vocals, D. Joseph Balari y D. Manuel Blasco.—*Dret mercantil*, de la Universitat de Valencia: vocal, D. Llorens de Benito.—*Dret canònic*, de la de Santiago: vocal, D. Joseph Estanyol.—*Dret internacional*, de la de Santiago: vocal, D. Joan de Deu Trias.—*Economía política*, de les de Santiago y Valladolid: vocal suplent, D. Joseph Domènech y Coll.—*Obstetrícia*, de la de Madrid: vocal, D. Miquel A. Fargas.—*Anàlisis químic*, de la de Madrid: vocal, D. Eugeni Mascareñas, y suplent, D. Miquel Bonet.—*Historia universal*, de la de Sevilla: vocals suplents, D. Joan de la Gloria Arteso y D. Rafael Bocanegra.—*Anàlisis matemàtic*, de la de Granada: vocal,

D. Miquel Marzal.—*Geometria descriptiva*, de la de Zaragoza: vocal, D. Joseph Domènech y Estapà.

Hem rebut el cartell anunciador del Certàmen organitzat per la *Juventud escolar republicana* d'aquesta ciutat.

En ell hi figuren 19 temes, quins premis la major part són oferts per professors d'aquesta Universitat. D'aquells sols n'hi ha un que degui haver-se de desenrotllar en nostra llengua, un altre de indiferent y tots els demés en castellà.

Ab data del 24 del prop-passat Desembre, el ministre de Instrucció pública presentà a la deliberació de les Corts, un projecte de llei sobre reformes en lo referent al Real Consell d'Instrucció pública, al professorat públic y a la ensenyança, que ve a ésser el compendi de totes les modificacions ideades per en García Alix en cuestió pera nosaltres tan interessant.

La Agrupació Escolar *Ramón Llull*, està preparant una solemne *Sessió Llulliana* en honor del sabi mallorquí, Doctor Arcangèlich, ab l'objecte de contribuir al desvetllament de la Ciència patria. Hi pendrán part distingides personalitats admiradores del gran polígraf del segle XIV.

Havem tingut entre nosaltres al distingit professor de la Escola de Medicina de París, doctor Albarrán qui, en senyal d'afecte a nostra Facultat de Medicina,—en quina fou estudiant—y a instàncies de son mestre el catedràtic de la mateixa, doctor Antoni Morales, donà'l 13 del mes passat una conferència pública al anfiteatre de la Facultat.

Prou voldríem espay pera ressenyar com se mereix la disertació del doctor Albarrán; en sa falta, fem constar de totes maneres que'ls que hi assistirem no perdèrem el temps, ans al contrari al sortir poguérem dir que respecte a *Hematúria* haviem sentit la última paraula de ciència.

El doctor Albarrán acaba son treball executant en el cadavre una *Nefrotomia exploratriu* de procediment propi, finida la qual, els metjes y'ls nombrosos esco-

lars prodigaren llarchs aplausos y carinyoses felicitacions al sabi metje de l'Escola de París.

Rebi desde aquestes columnes la més respectuosa enhorabona que li envia la redacció del Butlletí UNIVERSITAT CATALANA.

NOTES CIENTIFIQUES.—*Dos nous reactius de les sals de Bismut*.—De les explicacions de càtedra del sabi professor y Degà de la Facultat de Farmacia Dr. Casares, he retingut algunes notes que per lo útils y noves crech convenient publicarles. Entre elles hi ha dos nous reactius de les sals de Bismut, un per via humida y un per via seca, y que copio a continuació.

La primera es:

Las sals de Bismut, donen en fret o en calent, una hermosa coloració roja característica ab el reactiu següent: solució saturada de bromuro potàssich acidulada ab àcid sulfúrich.

La segona es:

Les sals de Bismut, en el tubo tancat per un extrem, donen un sublimat roig intens ab una barreja de yoduro potàssich y flor de sofre, escalfant dit tubo al flam del bech de Bunsen.—A. N. y R.

EN LA AGRUPACIÓ ESCOLAR CATALANISTA «RAMÓN LLULL».

El día 7 de Desembre prop-passat tingué lloch la sessió inaugural del present curs. El secretari sortint en Rafel Folch llegí una detallada memoria dels treballs del curs passat; després el President en Joan Vallés y Pujals donà lectura a son discurs inaugural. Comensà explicant la formació del Imperi Romà per la agregació dels nombrosíssims pobles qu'aquell anà conquistant y la acceptació per part d'ells del dret, les costums y la llengua dels vencedors. Però aquesta era massa rica y artificiosa pera molts d'aquells pobles, d'aquí que la anaren modificant successivament pera adaptarla a ses necessitats y facultats pronunciatives, trobant-se, quan quedà destruït l'Imperi, que hi havia diferents llengües. Se fixà allavors en la nostra, explicant sa formació y desenrotllament de la mateixa en la escriptura, el naixement de la poesia, la influencia qu'en ella tinguèren els trobadors y sa desaparició en la Provença. Pas-

sà a historiarla en nostra Patria, marcant la importància de les grans figures que d'ella se serviren en la Edat mitjana, Jaume el Conquistador, Ramón Llull, Eximenis, Ausias March y Sant Vicens Ferrer, parlant també dels poemes de menor importància y dels cronistes. Explicà la desaparició de la mateixa com a llengua literària y oficial gràcies a les lleys qu'en contra d'ella se donaren pels governs espanyols y a la indiferència que pera sa conservació demostraren els catalans d'aquell temps. Exposà gran nombre de consideracions y arguments qu'exigexen que's respecti als pobles sa llengua pròpia que constitueix el signe més característich de sa personalitat, fent ressaltar la importància qu'a ella donen els pobles que com la Polònia, la Catalunya francesa, Malta, Hungría, etcètera, treballen pera disfrutar de vida pròpia. Acabà recomanant a tots els escolars que s'interessin pera la prosperitat de totes les institucions que directa o indirectament favoreixen a nostra llengua y aconsellantlos que lluny d'entusiasmarse y procurant introduir per sobre de totes les literatures estrangeres, especialment la francesa y la alemanya, estudiïn y propaguin la literatura catalana de la Edat mitjana, fidel espill de la vida cristiana, democràtica y lliure qu'en aquell temps se disfrutava a Catalunya.

Parlà després el Dr. Martí y Julià qui feu atinadíssimes consideracions sobre'l passat y present de nostra terra procurant deduirne lo que succehirà en el pervindre, posant de manifest la importància qu'en aquest moviment hi té l'us de la llengua pròpia.

El Dr. Franquesa y Gomis, professor d'aquesta Universitat, prenent peu del discurs d'en Vallès ponderà la grandíssima importància del filòsof Ramón Llull en la literatura catalana de la Edat mitja, a la que comparà a una esplèndida aubada qu'anuncia a un sol que no sortí. Parlà després del modern desvetllament literari, fent ressaltar la importància de diferents obres, sobre tot del *Canigó* y de la *Atlàntida* de mossèn Cinto, del *Mar y Cel* de Guimerà y de la *Tradició Catalana* del Dr. Torras y Bages, a les que considera com als primers raigs d'aquell Sol que llavors no sortí y que ara sembla acostarse.

Parlà després en Manel Folguera, qui presidí l'acte, y qu'entre moltes altres

coses recomanà a tots que conservéssim sempre la unió si volíen veurer implantats llurs ideals, posant com a exemple el fet de les dugues societats escolars, quines pera lligar més els vincles que les uneixen publiquen ara juntes un *Butlletí* escolar.

Per fi en Joseph M.ª Roca feu breus consideracions sobre les causes de la destrucció del Imperi Romà comparant a molts dels moderns catalans a aquell ciutadà romà que mentres li robaven la pau de la família seya veurer que dormia, però que'l dia en que un criat li robà una ampolla de licor, l'increpà dientli: *Eu, puer, non omnibus dormio*.

—

EN EL CENTRE ESCOLAR CATALANISTA.

Dues voltes en el mes passat se reuní en sessió científica la secció de Medicina d'aquest Centre.

El dia 5, el soci en Pere Barufet y Puig ens donà a conèixer *La Quina en la pràctica mèdica*.

De paraula, y després d'un exordi ple d'amor a la nostra terra donà començ al tema anunciat.

Previa una estadística que posà de relleu la importància de la quina en la medicina, estudià'ls caràcters generals d'aquesta substància, exposant la historia, composició, propietats terapèutiques y efectes fisiològichs.

En la discussió hi prengueren part, N'Alexandre Frias y Roig, En Ramón Plà y Armengol y N'Eudalt Puig y Deulofeu.

El President, En Francesch Ferrando, resumí y aixecà la sessió després de felicitar al disertant.

En Joan Miró y Sabrià en la segona sessió científica que tingué lloch el dia 12 del mateix mes, desenrotllà'l tema: *Consideracions sobre la medicació mercurial*, fent un estudi detallat respecte de la Terapèutica hidrargírica.

Després de breus y catalanesques manifestacions, y verbalment també, tractà de la absorció mercurial per la pell, aparells respiratori y digestiu, y per la via hipodèrmica, indicant les teories emeses pera explicarla ensemps que lo que l'experiencia, ja fisiològica ja clínica, enssenya per lo que a ella fa referencia.

Després passà a ocuparse de les aplicacions terapèutiques dels preparats mer-

curials en general y particularment en la medicació de les afeccions sifilítiques en llurs diferents períodes.

Prengueren la paraula pera objectarlo els socis, En Pau Umbert, N'Alexandre Frias, En Domingo Prim y En Ramón Vardell.

El disertant contestá a cada un d'aquestos escolars, després de lo qual el vis-president, En Lluís Suñé, —que presidía la sessió,—resumí y donà aquesta per acabada.

SECCIÓ DE CIÈNCIES Y CARRERES ESPECIALS Y BELLES ARTS DEL "CENTRE ESCOLAR CATALANISTA."

Llista dels treballs rebuts pera'l Concurs Científich y Artístich: 1, Química y Agricultura.—2, Catalunya y avant.—3, Producció.—4, Amor.—5, Avant.—6,—La saltadora.—7, Aspiració.—8,

Visca Catalunya, Tapès.—9, Arslonga.—10, Al premi desè.—11, Tot.—12, Boda mortal.—13, Rumiant la mostra.—14, Boceto.—15, Fora opresors.—16, Jerros.—17, Recorts de la Patria.—18, Llivertat.—19, Guardiola.—20, ¿Que? Que tenint ales pera volar hem d'anar ab croses.—21, Mandra.—22, Ll.—23, Enginy.—24, E.—25, T.—26, S.—27, Un cartell pera'l Fayans.—28, L'amor y la primera.—29, Majòlica.—30, Catalunya Autònoma.—31, Venus venuda.—32, Geologia y Paleontologia de Catalunya.

El Jurat que ha de jutjar els esmentats treballs es definitivament el següent: *Manel Folguera y Durán*.—*Bonaventura Bassegoda*.—*Casimir Brugués*.—*Joseph Ll. Pellicer*.—*Alexandre de Riquer*.—*Norbert Font y Sagué, pbre.*—*Pau Rodon y Amigó*.

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 311.

UNIVERSITAT CATALANA

Butlletí mensual, portaveu dels escolars catalans.

PREUS

Barcelona, un any.	3	pessetes.
Fora de Barcelona, un any. . . .	3'50	»
Número corrent.	0'30	»
» atrassat.	0'50	»

S'admeten sagells de correu als subscriptors de fóra pera satisfer l'import del seu abonement.

Seràn excludivament responsables dels treballs publicats sos respectius autors.

Totes les obres que's rebin per duplicat en questa redacció, s'anunciaràn durant tres números seguits en les cubertes del BUTLLETÍ y se'n farà la crítica.